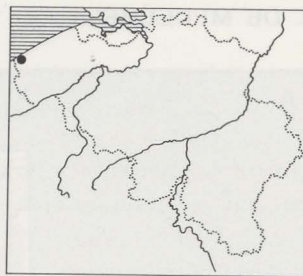

J. DE MEULEMEESTER

De kerk en het monnikengrafveld van de Onze-Lieve-Vrouw-Ten Duinenabdij te Koksijde.

Interimverslag 1986

In de Duinenabdij werden de opgravingen van de kerk en het monnikengrafveld verder gezet¹. Hierbij werd de noordoosthoek van het noordtransept vrijgelegd. Ook hier werd de volledige uitbraak van de muren (tot ca. -150)² vastgesteld. Vanaf de oostmuur van het noordtransept werd in oostelijke richting een verkenningssleuf gegraven tot aan de rand van het huidige abdijsdomein (begrensd door de J. Van Buggenhoutlaan). Het doel was de oostelijke uitgestrektheid van het grafveld na te gaan. Er werden tot nog toe een 100-tal skeletten vrijgelegd en men kan nu met zekerheid stellen dat het grafveld zeker onder de bestrating doorloopt.

De doorsnede geeft ons een duidelijke kijk op de stratigrafische opbouw van het site. De bouwaanvang van de kerk wordt gekenmerkt door een werk- en bouwlaag (fig. 1: 2), die zich op het duinzand (fig. 1: 1) bevindt. Vanaf dit grondniveau werd er begraven (fig. 1: 3). Dit geschiedde vermoedelijk in de 13de eeuw (de wijding van de kerk had plaats in 1262). De graven liggen in min of meer regelmatige rijen haaks op het noordelijk transept. De bouw, of althans de afwerking van de kerk, ging na deze

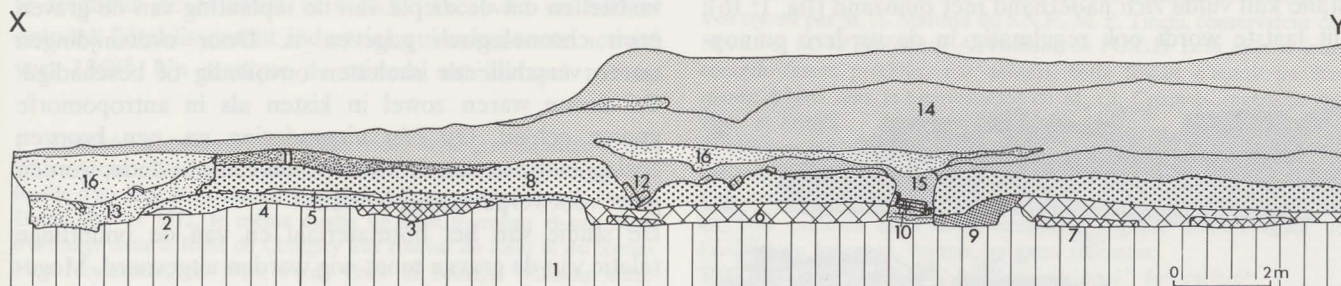
eerste begravingen nog verder: er vormde zich immers een bodem, waarin natuur- en baksteenfragmenten voorkomen (fig. 1: 4); een werklaag (fig. 1: 5) bestaat ten andere bijna uitsluitend uit blauwgrijze natuursteenschilfers.

Vanaf dit niveau, wordt een tweede fase in de begraving vastgesteld. Deze is zeer intensief, zodat in de omwoelde grond (fig. 1: 6) met moeite een onderscheid kan worden gemaakt tussen de grafkuilen (fig. 2: 7). Zo werden ook verzamelkuilen met delen van meerdere skeletten aangetroffen (fig. 2: VK). In deze tweede fase (vermoedelijk laat 13de of 14de eeuws) verandert de oost(voeten)-west(hoofd)-oriëntatie van de graven met enkele graden. Dit blijkt althans een algemene regel. De reden hiertoe is ons vooralsnog onbekend. Tenslotte werden een aantal minder diep ingeplante, vermoedelijk toch nog 14de eeuwse graven onderzocht. Hun kistplanken waren nog als fijne houtvezels bewaard.

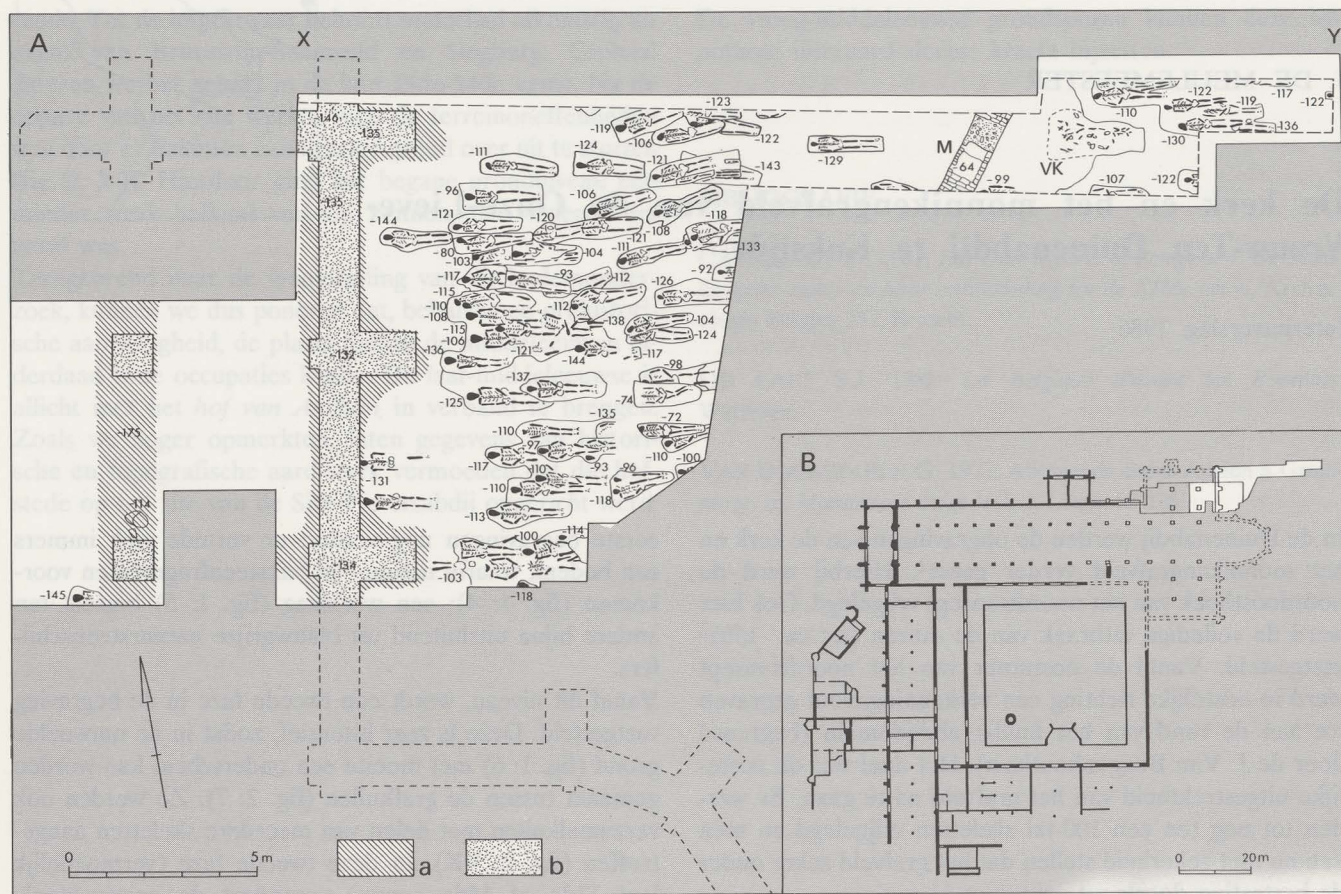
Nadien wordt het ganse grafveld afgedekt door een nieuwe bodem (fig. 1: 8) met een dikke humusrijke laag aan de top. Deze werd door geen enkele grafstructuur doorbroken. Dit stemt overeen met het schilderij van de Duinenabdij door P. Pourbus (ca. 1580), waarop tussen het noordtransept en het koor geen kerkhof zichtbaar is. Dat het grafveld slechts een relatief korte tijd in gebruik was is te verklaren door de bevolkingsevolutie in de abdij zelf: ca. 120 monniken in het midden van de 13de eeuw en

1 Opgravingen uitgevoerd dank zij de medewerking van de Ministeries van Tewerkstelling en Arbeid en van Begroting (BTK), van de v.z.w. Wetenschappelijk en Cultureel Centrum van de Duinenabdij en de Westhoek en van de provincie West-Vlaanderen.

2 De dieptes worden gegeven (in cm.) t.o.v. een nulpunt aan de dorpel van het noordportaal (+ 5,98 N.A.P.).

1 Doorsnede door het grafveld. Legende verklaard in de tekst.

2 Vereenvoudigd opgravings- en interpretatieplan (A) met situering van de opgravingen 1985-1986 binnen de ruïnes (B): a. uitbraaksleuven, b. restitutie van de kerkmuren binnen de uitbraaksleuven.

slechts 24 in het begin van de 16de eeuw. Pand en kerk dienden toen als begraafplaats.

Tijdens de aanleg van het grafveld werd er een bakstenen muurtje (fig. 2: M en 1: 10) (met werksleuf: fig. 1: 9) opgetrokken, waarvan ons voorsnog de betekenis ontgaat. In elk geval oversnijdt de muur geen enkele grafkontekst. Wanneer de kerk werd afgebroken, vormde zich een eerste puinlaag (fig. 1: 11). Afvallend puin in metselverband drukte op verscheidene plaatsen de bodem samen (fig. 1: 12). Toen men bij de afbraak het grondniveau bereikte, werden de verschillende lagen (fig. 1: 1, 4, 5, 8 en 11) doorbroken om ook de funderingen van het noordtransept uit te halen, zodat er een grote uitbraakkuil ontstond, gevuld met onbruikbaar puin (fig. 1: 13). De ontstane kuil vulde zich naderhand met duinzand (fig. 1: 16); dit laatste wordt ook regelmatig in de verdere puinop-

3 Onderaan, een monnik die met gebroken dijbeen werd begraven.

hogingen (fig. 1: 14) teruggevonden, wat er kan op duiden dat de afbraak niet aan één stuk doorging. Periodes van afbraak en duinvorming wisselden elkaar af na de opgave van de gebouwen.

Nog enkele bijzonderheden wat de graven en de bijzettin- gen betreft. Alle skeletten zijn met hun hoofdeinde in het westen bijgezet. De overgrote meerderheid van de monniken liggen met de handen gekruist op het bekken. Daarnaast treft men ook doden aan met de armen langs het lichaam, ofwel één arm gestrekt en één gekruist, ofwel waren de armen op de borst gekruist. Eén monnik was met een gebroken linker dijbeen bijgezet, het gebroken been lag in anatomisch verband, maar enkele cm hoger dan het rechterbeen (fig. 3). Ook nu konden we vaststellen dat de diepte van de inplanting van de graven geen chronologisch gegeven is. Door oversnijdingen waren verschillende skeletten onvolledig of beschadigd. De doden waren zowel in kisten als in antropomorfe graven gelegd. Op één uitzondering na, een bronzen beslagplaatje tussen de onderbenen van één dode, werden geen voorwerpen aangetroffen.

De studie van het botmateriaal en van de onderlinge relatie van de graven moet nog worden uitgevoerd. Mogelijk verschaft studie nog bijkomende elementen.